

PODSUMOWANIE WYNIKÓW MONITORINGU SIEDLISK PRZYRODNICZYCH W LATACH 2009-2011 ZAGROŻENIA I ODDZIAŁYWANIA

Jednym z elementów badanych w trakcie obserwacji monitoringowych są oddziaływania antropogeniczne i naturalne procesy, które mają znaczenie dla właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych. Obserwacje te są rozdzielone na dwie grupy:

- oddziaływania aktualne, bezpośrednio notowane w terenie.
- oddziaływania, których występowanie przewidujemy, o ile nie zmienią się w istotny sposób warunki.

Ta druga grupa jest nazwana „zagrożeniami”. W obu przypadkach oceniana jest zarówno intensywność oddziaływania, jak i wpływ, jaki wywiera na gatunek lub siedlisko. W niektórych przypadkach określenie tego wpływu jest problematyczne, gdyż w zależności od intensywności wpływ zmienia się z dodatniego na ujemny. Przykładem mogą być procesy erozji – te o niewielkiej intensywności przyczyniają się np. do powstawania miejsc odpowiednich do kiełkowania roślin. Jeśli mają charakter gwałtowny, prowadzą do zniszczenia stanowiska tych roślin. Tak więc najczęściej obserwowane oddziaływanie jest zarazem postrzegane jako potencjalne zagrożenie, zwłaszcza przy zmianie intensywności.

Ten element monitoringu – określenie oddziaływań, ma szczególne znaczenie dla określenia przyczyn pogarszającego się stanu gatunków i siedlisk.

Dla zapisu oddziaływań przyjęto listę kodów obowiązujących w formularzach sprawozdań ze stanu ochrony siedlisk i gatunków na poziomie regionów biogeograficznych (składanych co 6 lat), ustaloną przez ekspertów KE. Ułatwi to w przyszłości sporządzanie tych raportów.

Analiza danych pochodzących z badań terenowych wskazała, że na monitorowanych stanowiskach obserwowano aż 126 różnych kategorii oddziaływań (zarówno antropogenicznych, jak i naturalnych) (przedstawione poniżej). Przedstawiona klasyfikacja oddziaływań została opracowana na podstawie standardowego słownika oddziaływań, stosowanego w sieci Natura 2000 (n.p. w Standardowych Formularzach Danych). Poniższe zestawienie wskazuje na, że najczęstsze oddziaływania to:

Tab. 1. Zestawienie najczęstszych oddziaływań, którym podlegają poszczególne siedliska przyrodnicze

Kod	Oddziaływanie	Liczba stanowisk
102	Koszenie / ścinanie	590
950	Ewolucja biocenotyczna	492
501	Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	389
160	Gospodarka leśna - ogólnie	311
502	Drogi, autostrady	236
952	Eutrofizacja	222
220	Wędkarstwo	222
954	Inwazja gatunku	215
140	Wypas	204
810	Odwadnianie	155
120	Nawożenie /nawozy sztuczne/	155
990	Inne naturalne procesy	151
941	Powódź	148
166	Usuwanie martwych i umierających drzew	144

PODSUMOWANIA WYNIKÓW MONITORINGU

Wskazane oddziaływania są w dużej mierze związane z rolnictwem, leśnictwem, turystyką, a także co bardzo istotne – z naturalnymi procesami zachodzącymi na siedliskach półnaturalnych po zmianie lub zaprzestaniu ich dotychczasowego oddziaływania. Szczególne znaczenie mogą mieć w tym kontekście inwestycje liniowe oraz wszelkie działania prowadzące do zmiany stosunku wodnych oraz jakości wód powierzchniowych. Stosunkowo często jest również wykazywany wpływ inwazji gatunków – na ogół odnosi się do ekspansji inwazyjnych gatunków roślin zielnych. Należy podkreślić, że w prezentowanych zestawieniach znajdują się wszystkie oddziaływania niezależnie o d ich wpływu na siedlisko, czyli są tu również informacje o pozytywnym wpływie działalności człowieka na niektóre siedliska przyrodnicze – np. koszenia na zachowanie łąk świeżych. Ponadto wykonawcy byli obligowani do rejestrowania wszelkich przejawów działalności człowieka, także tych o neutralnym wpływie na siedlisko - może być tak w przypadku wędkarstwa, czy też lokalizacji ścieżek na badanym transekcie.

Tab. 2. Lista oddziaływań, którym podlegają poszczególne siedliska przyrodnicze

Kod*	Oddziaływanie	Kody siedlisk przyrodniczych	Liczba stanowisk
100	Uprawa	3110, 3150, 3160, 3260, 4030, 5130, 6440, 6510, 7140, 7230	49
101	Zmiana sposobu uprawy	5130, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7230	86
102	Koszenie / ścinanie	1310, 1330, 3150, 3220, 3240, 3260, 4030, 5130, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8210, 9190	590
110	Stosowanie pestycydów	3150, 6440, 7230, 8220	5
120	Nawożenie /nawozy sztuczne/	3110, 3150, 3160, 3260, 6410, 6440, 6510, 6520, 7140, 7230, , 8220, 9160	155
130	Nawadnianie	6510	2
140	Wypas	1310, 1330, 2330, 3150, 3160, 3230, 3240, 3260, 5130, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7230, 8210	204
141	Zarzucenie pasterstwa	3150, 4030, 5130, 6170, 6430, 6510, 6520, 7140, 7230	47
150	Restrukturyzacja gospodarstw rolnych	3160, 3220, 6510, 7230	14
151	Usuwanie żywopłotów i zagajników	3260	1
160	Gospodarka leśna - ogólnie	3110, 3150, 3160, 3260, 4010, 4030, 6430, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8220, 9150, 9160, 9190, 9410	311
161	Zalesianie	2330, 3150, 4030, 5130, 6170, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7230, 9150	69
162	Sztuczne plantacje	6430, 6510, 7230, 8210, 8220, 9150, 9160, 9190	36
163	Odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)	3160, 3240, 6430, 8220, 9150, 9160, 9190, 9410	13

PODSUMOWANIA WYNIKÓW MONITORINGU

164	Wycinka lasu	1230, 2330, 3110, 3160, 3260, 6430, 6520, 7140, 8210, 8220, 9150, 9160, 9190	60
165	Usuwanie podszytu	5130, 6430, 7140, 7230, 8210, 8220, 9150	24
166	Usuwanie martwych i umierających drzew	3150, 3220, 3240, 8220, 9150, 9160, 9190, 9410	144
170	Hodowla zwierząt	3150, 3230, 3260	4
180	Wypalanie	5130, 6440, 6510, 6520, 7230	19
190	Inne rodzaje praktyk rolniczych lub leśnych nie wymienione powyżej	2330, 3110, 3150, 3160, 3220, 5130, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7230, 9150	48
200	Hodowla ryb skorupiaków i mięczaków	3110, 3150, 3260	9
210	Rybołówstwo	3150	7
211	Łowienie w stałych miejscach	3150, 7150	2
220	Wędkarstwo	3110, 3150, 3160, 3220, 3230, 3240, 3260, 7140, 7150, 9160	222
230	Polowanie	4030, 6510, 6520, 7150, 7230	14
240	Pozyskiwanie / Usuwanie zwierząt ogólnie	7140	1
241	Kolekcjonowanie (owadów gadów płazów.....)	7230	1
243	Chwywanie trujące kłusownictwo	3150, 3160, 7230	7
250	Pozyskiwanie / usuwanie roślin - ogólnie	3160, 3240, 5130, 6520, 7140, 7150, 8220, 9150	28
251	Płądrowanie stanowisk roślin	1230, 3110, 3160, 3260, 5130, 7140, 7230, 8220	33
290	Inne formy polowania łowienia ryb i kolekcjonowania nie wymienione powyżej	6520, 7140	3
300	Wydobywanie piasku i żwiru	2330, 3150, 3220, 3230, 3240, 4030, 4060, 5130, 6440, 6510	42
301	Kamieniołomy	6510, 6520, 8210, 8220, 9150	10
302	Usuwanie materiału z plaż	3220, 3240	2
310	Wydobywanie torfu	3150, 7140, 7150, 7230	8
311	Ręczne wycinanie torfu	7140, 7150, 7230	9
312	Mechaniczne usuwanie torfu	7150, 7230	2
330	Kopalnie	3150, 3160, 7140	5
331	Kopalnie odkrywkowe	3220, 6410	2
340	Warzelnie soli	1310	1

PODSUMOWANIA WYNIKÓW MONITORINGU

390	Inna działalność górnicza lub wydobywcza nie wspomniana powyżej	9150	6
400	Tereny zurbanizowane tereny zamieszkałe	1330, 3110, 3150, 3160, 3240, 3260, 6520, 9150	74
401	Ciągła miejska zabudowa	3150, 3260	11
402	Nieciągła miejska zabudowa	3150, 3260, 8220	11
403	Zabudowa rozproszona	1230, 3110, 3150, 3160, 3240, 3260, 5130, 6410, 6430, 6510, 6520, 7140, 8220	84
409	Inne typy zabudowy	1330, 3150, 3220, 4060, 6430, 6520, 7140, 8220	32
410	Tereny przemysłowe i handlowe	3260	1
411	Fabryka	3260	1
420	Odpady, ścieki	3110, 3150, 3230, 3240, 3260, 4030, 6430, 7140, 7150, 8150	32
421	Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych	1230, 2330, 3110, 3150, 3160, 3220, 3230, 3240, 3260, 4030, 5130, 6430, 6510, 7140, 7230, 8210, 9150, 9160	84
422	Pozbywanie się odpadów przemysłowych	3230	1
424	Inne odpady	2330, 3150, 3220, 3260, 5130, 6170, 6430, 6440, 7140, 8120, 9150, 9160, 9190	35
430	Budowle związane z rolnictwem	7230	1
490	Inne rodzaje aktywności człowieka związane z urbanizacją przemysłem etc.	6510	2
500	Sieć transportowa	3110, 3160, 3240, 6430, 7230	10
501	Ścieżki szlaki piesze szlaki rowerowe	1230, 1310, 1330, 2170, 2330, 3110, 3150, 3160, 3220, 3230, 3240, 4030, 4060, 4080, 5130, 6150, 6170, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8150, 8210, 8220, 8230, 9140, 9150, 9160, 9190, 9410	389
502	Drogi autostrady	1330, 2330, 3110, 3150, 3160, 3220, 3240, 3260, 4030, 5130, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7230, 8210, 8220, 9150, 9160, 9190	236
503	Linie kolejowe w tym TGV	3150, 3260, 4010, 4030, 6510, 8210, 8220, 9190	20
507	Mosty wiadukty	3150, 3220	5
509	Inne typy sieci komunikacyjnej	7140	2

PODSUMOWANIA WYNIKÓW MONITORINGU

511	Linie elektryczne	4030, 6510, 6520, 7140	22
530	Usprawniony dostęp do obszaru	1230, 3150, 8210	15
590	Inne formy transportu i komunikacji	3150, 6510, 7140, 7230	7
600	Infrastruktura sportowa i rekreacyjna	3110, 3150, 3160, 6430, 6520, 7140, 8210, 9150	23
602	Kompleksy narciarskie	6150, 6430, 6520, 7230	6
607	Boiska sportowe	3150	2
608	Kempingi i karawaningi	3150, 3230	19
609	Inne kompleksy sportowe i rekreacyjne	3150, 7230	3
610	Ośrodki edukacyjne	3150, 6430	2
620	Sporty i różne formy czynnego wypoczynku uprawiane w plenerze	3110, 3150, 3160, 3220, 3260, 5130, 6510, 7140, 8210, 9150, 9160	75
621	Żeglarstwo	3110, 3150	6
622	Turystyka piesza jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych	1330, 2170, 2330, 3110, 3150, 3160, 4030, 4060, 5130, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7230, 8150, 8210, 8220, 9160, 9190, 9410	79
623	Pojazdy zmotoryzowane	2330, 3150, 3160, 3260, 4030, 5130, 6410, 6430, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8210	38
624	Turystyka górską wspinaczka speleologia	4060, 4080, 5130, 6150, 6430, 8120, 8150, 8210, 8220, 9150, 9410	63
626	Narciarstwo w tym poza trasami	6150, 6520, 7230, 9410	8
629	Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku	3150, 3220, 3230, 3240, 7150, 8220	8
690	Inne możliwe oddziaływania aktywności rekreacyjnej i sportowej nie wspomniane powyżej	3150, 3220, 3230, 7140, 8150, 8210	10
700	Zanieczyszczenia	3150, 8220, 9410	18
701	Zanieczyszczenia wód	3150, 3160, 6430	60
702	Zanieczyszczenie powietrza	3160, 7230, 9190	9
703	Zanieczyszczenie gleby	5130	1
710	Uciążliwy hałas	6430, 7230	4
720	Wydeptywanie nadmierne użytkowanie	2170, 3110, 3150, 3160, 3220, 3230, 4060, 5130, 6150, 6170, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8150, 8220, 8230, 9150	82
730	Poligony	2330, 4030, 7140, 7150, 7230	34
740	Wandalizm	6430, 8210, 8220	16

PODSUMOWANIA WYNIKÓW MONITORINGU

790	Inne rodzaje zanieczyszczeń lub oddziaływań człowieka	1330, 3150, 3160, 3220, 6430, 7150, 8230, 9150, 9410	15
800	Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	3110, 3150, 3160, 3220, 4030, 6410, 6430, 6440, 6510, 7140, 7230	48
802	Osuszanie terenów morskich ujściowych bagiennych	7140, 7150, 7230	10
803	Wypełnianie rowów tam stawów sadzawek bagien lub torfianek	3150, 3220	2
810	Odwadnianie	1310, 1330, 3150, 3160, 4010, 4030, 6410, 6440, 6510, 7140, 7150, 7230, 9190	155
820	Usuwanie osadów (mułu...)	3150, 3240	2
830	Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych	3150, 3220, 3230, 3240, 6430, 6510, 9160	56
840	Zalewanie	1310, 2160, 3160, 3220, 6410, 6430, 6440, 6510	19
850	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	3150, 3220, 3240, 6170, 6410, 6430, 6440, 7140, 7150, 7230	86
853	Kształtowanie poziomu wód	3150, 3260, 6410, 7140, 7150, 7230	14
860	Składowanie śmieci odkładanie wybagrowanego materiału	3150, 3240, 6510, 7140	6
870	Tamy wały sztuczne plaże - ogólnie	1310, 1330, 3150, 3160, 3220, 6430, 6440, 8220	22
871	Prace związane z obroną przed aktywnością morza i ochroną wybrzeży	1230, 2170	6
890	Inne spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	3150, 3220, 6410, 6520, 7140, 7230	18
900	Erozja	2170, 2330, 3110, 3150, 3160, 3230, 3240, 4030, 4080, 5130, 6150, 6170, 6430, 7150, 8120, 8220, 9150, 9160	59
910	Zamulenie	3150, 3220, 3230, 3260, 6440	20
920	Wyschnięcie	3150, 7140, 8220, 8230	16
930	Zatopienie	6430, 6440, 7230	29
940	Katastrofy naturalne	6150	2
941	Powódź	3150, 3220, 3230, 3240, 6410, 6430, 6440, 6510	148

PODSUMOWANIA WYNIKÓW MONITORINGU

942	Lawina	4080, 6150, 6430, 8120, 9420	27
943	Zapadnięcie się terenu osuwisko	9410	1
944	Sztorm cyklon	2170, 9190	3
948	Pożar (naturalny)	4030	7
949	Inne naturalne katastrofy	8220, 9150	4
950	Ewolucja biocenotyczna	2330, 3160, 3220, 3230, 3240, 4010, 4030, 5130, 6170, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8210, 8220, 9150, 9190	492
951	Wyschnięcie / nagromadzenie materii organicznej	3150, 3160, 6410, 6510, 7140, 7150, 8220	76
952	Eutrofizacja	3110, 3150, 3160, 4030, 4060, 5130, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8210, 8220, 9160, 9190	222
953	Zakwaszenie	3110, 3160, 6430, 7140, 7230, 8220, 9150	43
954	Inwazja gatunku	2160, 3220, 3230, 3240, 3260, 4030, 5130, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7150, 8150, 8210, 8220, 9150, 9160, 9190, 9410	215
960	Międzygatunkowe interakcje wśród zwierząt	3150	2
962	Pasożytnictwo (zwierzęta)	9410	16
965	Drapieżnictwo	3150	1
966	Antagonizm ze zwierzętami introdukowanymi	8220	3
970	Międzygatunkowe interakcje wśród roślin	1310, 2160, 3260, 4060, 6150, 6410, 6510, 6520	58
971	Konkurencja	1310, 4030, 6170, 6440, 6510, 7140, 9160	19
976	Szkody wyrządzone przez zwierzynę łowną	4030, 6410, 6440, 6510, 6520, 7140, 7230, 9160, 9190	45
979	Inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin	6410, 6520	21
990	Inne naturalne procesy	1330, 2170, 2330, 3110, 3150, 3160, 4030, 6150, 6410, 6430, 6440, 6510, 6520, 7140, 7150, 7230, 8120, 8210, 8230, 9150, 9160, 9410, 9420	151

* Została opracowana przez ekspertów Komisji Europejskiej nowa, poprawiona i uzupełniona lista oddziaływań i zagrożeń z nowym sposobem kodowania. Dotychczas nie była obowiązująca i nie ma jej jeszcze w polskiej wersji językowej, ale w kolejnym etapie monitoringu trzeba już będzie z niej korzystać.